

SANACIJA ZGORNJE MEŽIŠKE DOLINE Z VIDIKA OBČINE MEŽICA

Zgornja Mežiška dolina obsega območje občin Mežica in Črna na Koroškem. V prejšnjih stoletjih je na tem območju cvetela panoga rudarjenja in predelave svinčeve rude (topilnice). Več sto let izvajanja teh dejavnosti, ki je delovala brez oziroma z zelo omejenim preprečevanjem emisij, je v ozki dolini pustila trajne posledice na okolju in ljudeh. Okolje je še vedno zelo obremenjeno s težkimi kovinami: svincem, cinkom in kadmijem. V veliki meri je predelava svinca še vedno vodilna gospodarska panoga v dolini, ki nudi možnost zaposlitve številnim domačinom. Proizvodnja je danes sicer precej čistejša in do okolja prijaznejša.

Po zaprtju rudnika Mežica v začetku tega stoletja je v dolini ostalo onesnaženje, zlasti so tla zelo obremenjena s toksičnimi elementi težkih kovin. Raznos materiala iz teh onesnaženih tal v obliki prahu in večjih delcev zato pomeni tudi raznos onesnaženja po dolini. Še posebej značilno se to odraža na makadamskih površinah, kjer je pogosto nasuta odpadna jalovina in od koder se v suhem obdobju ob obremenitvah dviga droben onesnažen prah, ki ga ljudje vdihavajo in predstavlja tveganje za zdravje.

Skupina populacije z največjim tveganjem za zdravje zaradi onesnaženosti okolja s svincem so otroci do sedmega leta starosti, ki zaradi fizioloških značilnosti in načina obnašanja, v telo vnašajo in v njem vežejo večje količine svinca. V času intenzivnega razvoja telesa pridejo do večjega izraza tudi škodljivi učinki za zdravje. Nedopustno obremenitev otrok s svincem je pokazala Primerjalna študija onesnaženosti okolja v Zgornji Mežiški dolini v letih 1989 in 2001 (ERICo 2002), ki je podala tudi nekatere predloge ukrepov za zmanjšanje tveganja. Na osnovi teh predlogov je bil oblikovan predlog programa sanacije okolja, ki je izvedbeno obliko dobil konec leta 2007 s prejetjem vladnega Odloka o območjih največje obremenjenosti okolja in o programu ukrepov za izboljšanje kakovosti okolja v Zgornji Mežiški dolini, ki je bil sprejet na podlagi 24. člena Zakona o varstvu okolja. Predvideni čas izvajanja ukrepov je od leta 2007 do 2022, za izvedbo programa pa je bilo z odlokom planiranih 13.400.000 eur.

Poleg znižanja izpostavljenosti svincu izvedeni ukrepi pripomorejo tudi k dvigu kakovosti bivanja v okolju. Ukrepi kot so preplastitev makadamskih poti, ureditev otroških igrišč, čiščenje ostrešij in fasad, mokro čiščenje utrjenih poti in varovalna prehrana so že pokazali učinek. Za nadaljnje približevanje zastavljenemu cilju pa bo te ukrepe potrebno še dopolniti in nadgraditi. Cilj dolgoročnega programa je doseči, da bodo imeli otroci iz Zgornje Mežiške doline vsebnosti svinca v krvi pod 100 µg/l (za 95% vseh otrok iz ZMD). Na podlagi vsakoletnih izvedenih merjenj vsebnosti svinca v krvi otrok ugotavljamo, da cilja še vedno nismo dosegli.

Vlada RS sprejme letne programe ukrepov za posamezno koledarsko leto, ki vsebuje spisek in opis izvedbe prioritarnih del in ukrepov za posamezno leto skupaj s podrobnim finančnim ovrednotenjem. Zagotovljena finančna sredstva se delijo med Občino Črna na Koroškem in Občino Mežica v razmerju 2:1, del sredstev 10% pa dobi NIJZ OE Ravne na Koroškem za koordinacijo in nadzor nad izvajanjem ukrepov.

Tekom celotnega obdobja izvajanja ukrepov se finančna sredstva niso izplačevala po predvideni dinamiki. Razlogi so zelo različni, od prepozno sprejetega letnega programa Vlade

RS, ki je podlaga za sklenitev pogodbe med ministrstvom pristojnim za okolje in izvajalci ukrepov (občini in NIJZ), do zmanjševanja sredstev v državnem proračunu zaradi varčevanja in postavljanja drugih okoljskih prioritet, itd.

V letošnjem letu je za izvedbo ukrepov po sanacijskem programu za Občino Mežica namenjenih le 225.000 eurov MOP-ovih sredstev. Občina Mežica ima v samem centru urbanega naselja še veliko makadamskih javnih površin, ki predstavljajo žarišča za vnos težkih kovin v telesa otrok. Potrebno bi bilo preplastiti še mnogo javnih površin, zelo velik prereč problem predstavlja atletska steza, ki je v makadamski (jalovina) izvedbi, ki je zelo obremenjena z težkimi kovinami, na njej pa izvaja obvezni osnovnošolski program telesne vzgoje vsakodnevno za 300 otrok. Potreben bi bil tudi celovit pristop sanacije okolice vrtca, itd. Vsi, ki vodite ali ste vodili gradbene projekte pa veste koliko površin je mogoče urediti s tako nizkimi sredstvi. Zaradi nezadostnih sredstev gradbene posege izvajamo tekom več let, kar pomeni dodatno dolgotrajno prašenje in dviganje prahu težkih kovin iz tal.

V preteklosti smo na aktualne ministre pristojne za prostor in Vlado RS naslavljali zahteve in pobude, da je za uspešno izvedbo programa nadoknaditi manjkajoča sredstva iz preteklih let oz. ta še nekoliko povečati, če želimo uspešno zaključiti sanacijski program. Po naših ocenah, bi Občina Mežica za uspešen zaključek programa potrebovala še cca. 3. mio eur. To pomeni sanirati glavna žarišča, saj se zavedamo, da bodo težke kovine na tem območju ostale v tleh za vedno in, da se moramo učiti in naučiti živeti s svincem.

Poleg obremenjenih tal s težkimi kovinami, pa je na območju občine Mežica v samem urbanem naselju veliko črnih odlagališč akumulatorjev in akumulatorskih ohišij, ki so zasuta z zemljo. Ob vsakem gradbenem posegu pa se ta material izkoplje in predstavlja velik problem odvoza le tega, saj ga nihče ne sprejme. Od MOPa pričakujemo, da nam pomaga pri iskanju rešitve. Industrija, ki je danes lasti zasebnega kapitala tega odpada ne priznava kot svojega, ker so bila ta podjetja v času odlaganja v 70 letih prejšnjega stoletja v lasti države.

Prebivalci Mežice se zavedamo, da bomo še naprej živeli s svincem, želimo pa si več pomoči države, da nadaljevanje sanacije prepozna kot eno izmed okoljskih prioritet in ne kot obroben problem prebivalcev iz obrobja Slovenije. To sodim po tem, kako malo sredstev se v primerjavi z drugimi okoljskimi problemi namenja za ta program. Kljub zavedanju, da vnos težkih kovin zelo slabo vpliva na zdravje in razvoj otrok.

Dušan Krebel
Župan Občine Mežica